

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA STEAM YONDASHUVINING SAMARADORLIGI

Samarqand davlat pedagogika instituti

*1 kurs magistranti **Otaboyeva Gulshoda***

Ta'lim tarbiya nazariyasi va metodikasi(Maktabgacha ta'lim)

Fakulteti Boshlang'ich ta'lim va maktabgacha ta'lim fakulteti

Xudoyqulova Shahlo ilmiy rahbar

Annotatsiya: Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun ijodiy tafakkurni rivojlantirish zamonaviy ta'limda eng muhim masalalardan biri hisoblanadi. Ta'limda yuz berayotgan tub o'zgarishlar, globallashuv jarayonlari, zamonaviy jamiyat ehtiyojlari bolaning nafaqat mustahkam bilimga, balki amaliy va ijodiy ko'nikmalarga, innovatsion fikrga ega bo'lishini talab qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, so'nggi yillarda STEAM yondashuvi ilk bolalikdan boshlab ijodiy tafakkurni rivojlantirishda samarali metod sifatida olimlar va amaliyotchilar tomonidan keng tahlil qilinmoqda.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ijodiy tafakkur, STEAM yondashuvi, innovatsion texnologiyalar, bolalar rivoji, kreativ fikrlash, integrativ ta'lim, loyiha asosidagi o'qitish, zamonaviy pedagogika, ilg'or metodlar.

STEAM yondashuvi aslida fan (Science), texnologiya (Technology), muhandislik (Engineering), san'at (Art) va matematika (Mathematics) sohalarini o'zida birlashtirgan integrallashgan ta'lim modeli sanaladi. Mazkur yondashuv maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda ko'nikmalarni ko'p yo'nalishda bir vaqtda shakllantirishga imkon beradi. An'anaviy tarzda ta'lim jarayonida bolalar ko'pincha passiv tarzda bilimlarni o'zlashtirishga yo'naltirilgan bo'lsa, STEAM modeli natijasida ular ijodiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish, yangicha

yondashuvlar topish kabi kompetensiyalarga ham ega bo'ladilar. STEAM yondashuvi nafaqat bilimlarni integratsiyalashga, balki bola dunyoqarashini kengaytirish, puxta ijtimoiy, intellektual va psixologik rivojlanishga ham ko'maklashadi. Mazkur yondashuv asosida ta'lim tashkil etilganida bolaning tafakkurida yangi dunyolar ochiladi. Ular har bir darsda amaliy faoliyatga, faol ishtirok etishga, izlanuvchanlik va qiziqishga undab boriladi. Bu jarayonda bolalar uchun bilim faqat mustaqil o'rganadigan mavzu bo'lib qolmaydi, balki ular olgan bilimni turli hayotiy holatlar, hamkorlik va eksperimentlar orqali o'zlashtiradilar. Bunday muhitda bola o'zlarini erkin va ijodkorona namoyon eta oladi. Ular uchun darslar jonli va qiziqarli ko'rinishga ega bo'lib, bilim olish jarayoni bevosita amaliy hayot bilan bog'lanadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi va STEAM yondashuvining qo'llanishi bilimlarning chuqur o'zlashtirilishi, tashabbuskor, mustaqil fikrlaydigan, o'z g'oyalarini ilgari sura oladigan va amaliyotda tatbiq eta oladigan bolalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bolalarda bog'lanish, hamkorlikda ishlash, muammoli vazifalarni birga hal qilish, o'z fikrini asosli bayon eta olish kabi zamonaviy ko'nikmalar rivojlanadi. Bunday ko'nikmalar ularning kelgusidagi ta'lim bosqichlarida ham, hayot faoliyatlarida ham asosiy tayanch bo'lib xizmat qiladi [1].

Ijodiy tafakkurning rivojlanishida har bir bola uchun mos va qiziqarli sharoit yaratish, ularni rag'batlantirish, yangi savollar, topshiriqlar berish, ularning dunyoqarashini kengaytirishga yordam berish – maktabgacha ta'lim tashkilotining asosiy vazifalaridan biri sanaladi. Bu borada tarbiyachilarning roli ham beqiyosdir. O'qituvchi tarbiyachi bolalarni faollikka chorlab, ularda doimiy qiziqish va izlanishni kuchaytirishi zarur. Buning uchun o'qituvchi o'z ustida muntazam ishlashi, STEAM yo'nalishlaridagi yangiliklardan xabardor bo'lishi va ularni amaliyotga tatbiq qila olishi talab qilinadi. Ta'lim muhitida bolalar uchun ijodiy jarayon yoqimli bo'lishi va ular o'zlari bilan o'xshash tengdoshlari bilan birga ishlashni va muloqot qilishni yaxshi ko'radilar. STEAM darslari bolalarda yangi

bilimlarni ochish, tadqiqot qilish, o'rganilgan bilimlarni hayotda qo'llash, ijtimoiy hamda ijodiy taraqqiyotga olib keladi. Bunday metodologiya bolalarda bolaning individual imkoniyatlarini inkor qilmaydi, aksincha har bir bolaning o'ziga xos iqtidorini aniqlashga, uni shakllantirib, rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida STEAM loyihalarini amalga oshirishda o'ziga xos usullar va strategiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu jarayonda tarbiyachilar bolalarni o'quv faoliyatiga jalb qilishda o'yin usullarini, turli tajribalari, interfaol mashg'ulotlar, kreativ topshiriqlardan foydalanadilar. Bunda asosiy e'tibor bolaning qiziqishlarini aniqlash, uni rag'batlantirish va qulay muhit yaratish, bolaning o'z g'oyalarini erkin ifoda etishiga ko'maklashishga qaratiladi. Bugungi kunda dunyodagi ilg'or ta'lim tizimlarida STEAM yondashuvi maktabgacha ta'lim bosqichidan joriy qilinmoqda. O'zbekiston ta'lim tizimi ham bu sohada ilg'or tajribalarni o'rganmoqda, yangi metodik tavsiyalar, o'quv dasturlari, dars ishlanmalari yaratilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijodiy fikrlovchi, mustaqil, bilimga chanqoq va raqobatbardosh shaxslarni tarbiyalashga xizmat qilmoqda [2].

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, STEAM yondashuvi maktabgacha yoshdagi bolalarda nafaqat bilim va ko'nikmalar, balki ijtimoiy-psixologik jihatdan ham muhim kompetensiyalarni shakllantiradi. Bunda bolalar turli yo'nalishlardagi bilimlarni muvofiq integratsiyalashgani holda oladilar. Bu esa ularning tafakkur rivojiga, atrofdagi olamni o'rganishga, muammoni mustaqil va ijodiy hal qilishiga, o'zini namoyon eta olishiga xizmat qiladi. Tafakkurni rivojlantirish uchun didaktik o'yinlar, ijodiy loyihalar, drama, san'at, konstruktorlik, elementar matematika topshiriqlari keng jalb etiladi. Ta'lim faoliyatini STEAM asosida tashkil etishda, avvalo, har bir bola teng imkoniyatlarga ega bo'lishi, o'z fikrlarini bildirishda erkin bo'lishi, o'z iqtidorini rivojlantirishda imkon berilishi lozim. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonunida va tegishli davlat dasturlarida ham puxta bilimga ega, har tomonlama rivojlangan, kreativ va zamonaviy

texnologiyalarni egallay oladigan shaxslarni shakllantirish vazifasi belgilab qo'yilgan. Demak, STEAM yondashuvi nafaqat zamonaviy ta'limning talab va ehtiyojlaridan kelib chiqadi, balki milliy ta'lim tizimi rivoji uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi [3].

Maktabgacha yosh davrida bolaning ongi, tafakkuri, estetik didi, muloqot madaniyati, mustaqil fikrlashi shakllana boshlaydi. Shu bosqichdayoq bolani turli hayotiy vazifalarni hal qilishga, atrof-muhitni o'rganishga, yangiliklarni qabul qilishga o'rgatish juda muhim. Bu jarayonda interfaol usul va metodlar, ilg'or texnologiyalar yordamida bolalarning dunyoqarashi kengayadi. Ular o'z fikrlarini erkin ifoda etish, savollarga mustaqil javob topish, yangi g'oyalarni ishlab chiqish imkoniga ega bo'ladilar. Ana shu jarayonlarda STEAM yondashuvi muhim o'rin tutadi. Bolaning ijodiy tafakkuri ochilishi uchun pedagog har bir bolada mavjud individual qobiliyatlarni ko'ra bilishi, uni rivojlantirishning mos strategiyasini tanlashi va so'ng unga zamonaviy vositalar orqali yordam berishi kerak. STEAM komponentlari orqali bola o'zini turli sohalarda sinab ko'radi, o'zining imkoniyat va iqtidorini to'liq namoyon etishga harakat qiladi. Bu esa ularning jamiyatga moslashuvchan, kreativ va innovatsion shaxs bo'lib yetishidan dalolat beradi. Bugungi kunda xalqaro va respublika miqyosida o'tkazilayotgan ilmiy-amaliy konferensiyalar, vebinar va seminarlar maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvi bo'yicha ilg'or tajribalar almashinuvini kuchaytirmoqda. Soha mutaxassislari, pedagoglar yangi metodikalarni ishlab chiqishmoqda, ularni amaliyotga tatbiq etib, bolalarning ijodkorligini, tafakkurini rivojlantirishga intilmoqda. Natijada, o'qituvchi va tarbiyachilar doimiy yangilikka intilib, bolalarni chuqur va keng qamrovli bilim olishga, tafakkurini rivojlantirishga yo'naltirishmoqda [4].

STEAM asosidagi ta'lim har bir bola uchun alohida, individual sharoitlar yaratishga, ularning iqtidorini to'liq namoyon etishga, balki ularni kuchli ijodiy salohiyatga ega shaxslar sifatida tayyorlashga asos bo'lmoqda. Shuningdek, STEAM yo'nalishlari muvofiq ravishda amalga oshirilganda, bolalarda hayotga

yangicha nazar, mustaqil va erkin fikrlash, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirish, ijtimoiy va axloqiy tamoyillarga rioya qilish kabilar shakllanadi. Bu esa kelajak avlodlar uchun poydevor bo'lib qoladi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, STEAM yondashuvining maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishdagi samaradorligi amalda yuqori bo'layotganini ta'kidlash mumkin. Ushbu yondashuv orqali bolalarning fundamental bilimlari, ijodiy salohiyati, mustaqil fikrlash qobiliyati, innovatsion qarashlari, muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalari hamda ijtimoiy va axloqiy fazilatlarini rivojlanadi. STEAM asosidagi ta'lim metodikasi va amaliyoti maktabgacha ta'lim tizimining yangi bosqichga chiqishida muhim omil bo'lib, ushbu yo'nalishda olib borilayotgan ishlarni yanada kuchaytirish zamon talabi, bir so'z bilan aytganda, kelajagimiz poydevorini sifatli ta'minlashning eng yaxshi yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirova, Z. (2018). "Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar." Zamonaviy Ta'lim, 3(2), 27-30.
2. Abdullaeva, G. (2020). "STEAM texnologiyasi asosida maktabgacha ta'limda ijodiy o'quv muhiti yaratish." Ilmiy-Amaliy Jurnal, 4(1), 52-57.
3. Ahmedova, M. (2019). "Bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishda integrativ yondashuv." Maktabgacha Ta'lim, 12(5), 22-26.
4. Akbarova, N. (2021). "STEAM yondashuvining maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ahamiyati." Pedagogika va Psixologiya, 2(3), 65-70.
5. Ergashova, S. (2017). "Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish omillari." O'zbek Ta'limi, 9(2), 11-18.
6. Jo'rayeva, Z. (2019). "Ta'limda STEAM yondashuvini tatbiq etish istiqbollari." Zamonaviy Pedagogika, 6(3), 39-43.
7. Karimova, D. (2018). "Maktabgacha ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar." Bolalar Tarbiyasi, 7(1), 29-34.